

Festa dels Tonis d'Igualada. Tombant des de 1822

Magí Puig

La festa dels Tres Tombs d'Igualada se celebra de forma ininterrompuda des de 1822. Organitzada per l'Antic Gremi de Traginers d'Igualada i reconeguda com a Festa d'Interès Turístic, s'hi pot veure la històrica diligència, les històriques, el carro del sant i el carro de la palla, entre molts d'altres.

Si bé, des de fa uns anys, diverses localitats celebren novament aquesta festa, Igualada s'enorgulleix de ser l'única que des de l'any de la seva fundació, el 1822, s'han celebrat els Tres Tombs cada any, inclòs en les condicions climàtiques i històriques més adverses. Això esperona tota la ciutat a posar el màxim interès i treball per continuar aquesta gairebé bicentenària tradició i implicar-hi tota la ciutadania, que any rere any omple els carrers per veure passar la comitiva.

Segons consta en documents oficials d'Igualada, ja en l'any 1816 es coneix el Gremi de Sant Antoni Abat. Ara bé, no és fins el 1822 quan realment es constituí com a entitat organitzada i amb ganes de continuïtat, tot adquirint una bandera amb la imatge del sant anacoreta. D'aquesta manera, cada any, pels volts del 17 de gener se celebra la festivitat amb missa solemne, benedicció de cavalleries, Tres Tombs i el tradicional ball.

Anys de divisions

En alguna època, l'entitat va patir escissions i es dividí en dos grups: la Bandera Petita, de l'any 1822, i la Bandera Gran, estrenada el 1856, procedent de la primera escissió.

L'any 1909 eren dues les colles que celebraven la diada amb molta il·lusió: la Colla Vella, coneguda com a Aliança de Arrieros i Antigua Sociedad de San Antonio Abad -propietaris de la Bandera Petita-, i la Colla dels Joves, successora de la constituïda el 1856 -que era qui tenia la Bandera Gran.

Quan després d'alguns anys es varen ajuntar les colles, amb la denominació de Gremi de Carreters, sota advocació de Sant Antoni Abat, va sorgir una nova divisió, aquesta a càrrec dels mossos carreters. Aquests celebraven els actes religiosos a l'església del Roser i els recreatius a la Societat Aliança Cultural, també dita Bandera Negra. Això no obstant, les banderes gran i petita continuaven al Gremi de Carreters, els quals continuaven mantenint la part típica de la festa.

No és fins el 1940 que l'Antic Gremi de Traginers manté una total unanimitat i agermanament de manera indissoluble, digna de tot mèrit. Pertanyen igualment al gremi diferents oficis auxiliars, com són: basters, ferrers, veterinaris, vaquers, i altres. Es calcula que eren un miler les llars igualadines que celebraven vivament aquesta festivitat.

Unificació i esplendor

Els traginers, un cop oblidades per sempre les antigues disputes, han anat celebrat amb tota brillantor els actes corresponents a cada quart de segle simultàniament, sense ordre preferent, amb els aniversaris de les respectives banderes.

La cercavila dels tonis, com així són coneguts els participants en els Tres Tombs, va tenir un especial relleu l'any 1960. Presidia el consistori municipal Josep Singla i Morera, gran entusiasta de les tradicions catalanes. Gràcies al seu interès, es pot agrair la construcció de la Diligència Igualadina, reproducció exacta de les que feien el recorregut Igualada-Barcelona, i que, tirada per cinc, set o una vegada amb nou cavalls, enriqueix de manera extraordinària la multicolor desfilada anual dels Tres Tombs.

Una de les efemèrides més recents va tenir lloc el 1972, quan es commemorà els 150è. aniversari de la Bandera Petita i de la constitució del propi gremi. Un nou guardó va enfortir els valors tradicionals i folklòrics de la festa l'any 1974. L'ajuntament que presidia Joan Grau i Vilaseca va atorgar a l'Antic Gremi de Traginers d'Igalada la Medalla de la Ciutat al mèrit cultural, en un acte celebrat al saló de sessions de la Casa de la Vila, amb la presència del governador civil i el president de la Diputació de Barcelona.

L'any 1976, l'Antic Gremi de Traginers rebé un altre reconeixement. La Diputació de Barcelona li atorgà la Medalla d'Or de la Província, sent l'única entitat igualadina distingida amb aquest guardó. El lliurament va ser fet pel ministre Rodolfo Martín Villa i el president de la diputació, Juan Antonio Samaranch, les mateixes autoritats que dos anys abans els havien atorgat la medalla de la ciutat. Cinc anys més tard, el 13 de desembre de 1981, el consell de ministres espanyol va declarar la festa Fiesta de Interés Turístico Nacional.

Entre les moltes efemèrides, cal recordar un sacerdot igualadí, mossèn Amadeo Amenós, per cert molt estimat, que durant els anys de la Guerra Civil, el dia 17 de gener, des d'un balcó de l'Horta Vella, feia passar els animals i carros per sota el balcó i beneïa les cavalleries. Varen ser uns actes molt emotius i no absents de perill,

que demostren el sentiment i l'empeny que els avantpassats igualadins tenien per la tradicional celebració.

Per fer un resum del potencial que any rere any va anar adquirint la festa dels Tres Tombs d'Igualada, cal destacar la quantitat de carruatges d'època en perfectíssim estat de conservació, com també la diligència, carruatge únic a tot l'Estat, i que ha recorregut gran part de Catalunya. Amb la diligència, l'Antic Gremi de Traginers ha arribat a la muntanya de Montserrat, fins al peu del Monestir, acte en el qual la ciutat ha portat el ciri votiu a la Verge de Montserrat.

Les banderes i els banderers

A causa de l'estat de les banderes, que ens el transcurs dels anys es van anar malmetent, la directiva va proposar retirar-les i en el seu lloc fer-ne fer dues de noves. Aquestes es presentaren el 17 de gener del 1977 al saló de sessions de l'ajuntament igualadí en presència de l'alcalde i el diputat provincial. Foren apadrinades pels dos socis més joves del gremi, donant-hi un símbol de continuïtat. L'any 2006 la Bandera Gran va celebrar el seu 150è aniversari, posant així una fita més a la història de l'Antic Gremi de Traginers d'Igualada.

Fent referència al nomenament dels banderers, podem dir que els primers anys es feia mitjançant un sorteig. Però a partir de l'any 1906 es canvià el sistema fen-lo rotatiu per poder tenir l'oportunitat de ser-ne cada un dels socis. Aquest sistema és encara vigent.

La imatge de Sant Antoni

Des del 1922 es venera la imatge de Sant Antoni a la Basílica de Santa Maria. Els esdeveniments de 1936 destruïren la magnífica escultura d'estil barroc, però se'n va salvar la peana. El 1940, un soci va regalar al Gremi una nova imatge i, al mateix any, es va inaugurar un nou altar, d'acord amb el projecte de l'arquitecte B. Basegoda.

L'any 1946 es varen estrenar el Goigs de Sant Antoni Abat, patró de l'Antic Gremi de Traginers, amb lletra de mossèn A. Malalts i música del mestre Joan Just.

Els Tres Tombs

El primer dissabte després del 17, el gremi realitza una petita cercavila pels carrers més cèntrics de la ciutat, acompanyat de la Bandera Petita i la Bandera Gran. Com marca la tradició, quan la

cercavila arriba a casa de cada banderer, aquests obsequien els presents amb coca i barreja, per agafar forces per l'endemà, primer diumenge després del 17, quan se celebraran, com mana la tradició, els tradicionals i lluits Tres Tombs.

Magí Puig
Gener de 2007